

titudini in se, non autem quæ solum oritur ex defectu subjecti non assequentis plene veritatem.

XI. Ad secundum respondetur, quod certitudo theologiæ formaliter est naturalis ordinis, sed originative, et ex parte suorum principiorum est supernaturalis, et hac ratione excedit omnem naturalem certitudinem, quia resolvitur in principia supernaturalia. Et cum dicitur, quod ex ea parte, qua naturalis est, potest deficere, respondetur quod si absolute esset naturalis, deficere posset, sed ut habet connexionem cum principio supernaturali, ad ejus indeficientiam elevatur, quia in bona consequentia, si antecedens est verum, consequens non potest esse falsum, et si antecedens est indefectibile, consequens non potest esse fallibile, prout subest illi antecedenti. Et hac ratione dicitur proprie elevari præmissa naturalis a supernaturali, non in se intrinsece accipiendo majorem certitudinem, sed ex connectione cum præmissa supernaturali ad inferendam conclusionem, ne possit dari antecedens infallibile, id est, tam major, quam minor, et consequens fallibile, sicut dici solet de rebus contingentibus, quæ ut subsunt divinæ scientiæ, et providentiæ, sunt infallibiles, licet secundum se contingentes. Quando autem altera præmissa opinativa est, statim dicemus.

XII. Ad tertium respondetur quod etiam quando præmissa est ordinis naturalis, conclusio est majoris certitudinis, quam sola præmissa ordinis naturalis, nec enim est necesse, quod certitudo conclusionis sit minor qualibet præmissa secundum se, sed utramque, ut constituit unum medium, quod ex utraque præmissa resultat. In præsentem autem ex præmissa naturali, et de fide fit unum medium virtualis revela-

tionis, quod est certius conclusione illata, quæ ab illo participat certitudinem. Et præmissa naturalis non ex æquo influit cum præmissa de fide, sed ut illi ministrans, et subordinata, et ad ejus certitudinem elevata, ut sæpe dictum est. Et tunc non sequitur conclusio debiliorem partem præmissæ naturalis, eo quod non resolvitur ultimate in illam, sed in præmissam supernaturalem, quæ certitudinem præmissæ naturalis corrigit, et elevat. Et ad replicam contra hoc dicitur, quod præmissa opinativa non est capax ut corrigatur, et elevetur a majori certitudine fidei, quia in se nullam habet certitudinem, sed fallibilitatem, et ita si aliquam certitudinem accipiat, destruetur in ratione opinativæ.

XIII. Ad secundam replicam dicitur, quod habitus principiorum naturalium non respicit præmissam minus certam, ut ministrantem sibi, et regulabilem a se, tamquam ab altiori lumine, sed ut inferentem secum ex æquo, et sic non potest præbere illi majorem certitudinem quam in alia scientia haberetur, nec enim ex habitu principiorum potest quælibet præmissa naturalis majorem certitudinem haurire ad conclusionem inferendam, quam ad scientificum assensum naturalem, non ut sit assensus sicut assensus principiorum, quia hic illativus non est. Quod si esset scientia alia superior, quæ posset regulare, et corrigere, seu perficere præmissam inferioris scientiæ, etiam communicaret illi majorem certitudinem ad inferendam conclusionem, quam si sine tali superiori scientia inveniretur.

XIV. Ad id quod dicitur de parte theologiæ morali respondetur, quod in moralibus id quod scientificum est, solum tractat de regulis, quibus recte operandum est, et istæ

ARTICULUS X.

Utrum theologia sit simul practica, et speculativa.

I. In articulo quarto hujus quæstionis duo dicit D. Thomas. Primum, quod in scientiis naturalibus, seu philosophicis (id est, ordinis naturalis) alia est scientia practica, alia speculativa. Et sic supponit, quod speculativum, et practicum pertinent ad scientias specie diversas. Secundum est, quod quia theologia se extendit ad ea quæ pertinent ad scientias diversas, potest una existens esse simul practica, et speculativa, licet magis speculativa sit, id est, principalius, quia theologia principalius attingit Deum, et de ejus disputat natura.

II. Huic autem resolutioni D. Thomæ diversæ sententiæ opponuntur diversis viis. Nam quidam existimant cum Divo Thoma practicum, et speculativum esse quidem differentias específicas, et essentielles, non tamen theologiam esse simul practicam, et speculativam, sed vel solum speculativam, vel solum practicam. Et pro primo citatur Henricus, pro secundo Scotus, ut refert Arrubal hic disp. IV, c. I. Alii existimant practicum, et speculativum esse differentias accidentales, et sic posse eidem habitui, seu scientiæ convenire, dummodo talis scientia non sit adæquate practica, vel speculativa. Unde ex hoc quod fides, seu theologia se extendit ad ea ad quæ naturales scientiæ, non sequitur quod sit simul practica, et speculativa, quia hoc ipsum cum sit accidentaliter differentia, potest in quacumque scientia reperiri, quæ pro inadæquato objecto respicit rationem practici vel speculativi. Ita sentiunt Molina hic articulo IV, disp. II; Vazquez, disp. IX, c. III; Granados, disp. VI,

non sunt contingentes, sed certæ, sicut omnes aliæ regulæ artium, licet versentur circa materiam contingentem, quia versantur circa illam non absolute, sed ut regulabilis est regulis certis, et determinatis, quæ scilicet deducuntur ex principiis practicis certis.

XV. Si instes ex patre Arrubal ubi supra, quia impossibile est, quid consequens fit magis necessarium ex vi connexionis cum antecedente, quam ipsum antecedens, sed consequens theologicum non habet connexionem solum cum principio de fide, sed etiam cum principio naturali, ergo non potest esse magis certum quam illud complexum ex naturali et de fide, illud autem complexum non est magis certum, quam principium naturale, si quidem pendet ab illo, et includit illud, ergo non est magis necessarium quam illud, et sic assensus non est magis certus, quam assensus ad propositionem naturalem, respondetur negando quod illud complexum non sit certius, quam illa sola præmissa naturalis. Et cum dicitur, quod pendet ab illa, et includit illam, distingo; pendet ab illa ut sibi ministrante, et subordinata, et per præmissam de fide regulata, concedo; ut æque principaliter concurrente, nego, sed ut deservit virtuali revelationi, et ut facit connexionem cum re formaliter revelata per fidem ut sæpe explicatum est. Et ideo illud complexum seu antecedens non redditur solum naturale, sed redditur virtualiter revelatum, et supernaturale originative, quatenus resolvitur, veritas conclusionis in illud principium supernaturale, et ipsa veritas præmissæ naturalis etiam subordinatur, et corrigitur per supernaturalem; et sic tandem tota certitudo resolvitur, et pendet a principio supernaturali ut inferente.

qui etiam eundem actum in logica, vel scientia naturali docet posse esse simul practicum, et speculativum, idemque sentit Valentia, quæst. 1, puncto III, §. IV; Arrubal, disputatione citata, cap. III.

III. Cæterum communis sententia Thomistarum est, quod practicum, et speculativum de se sunt differentia essentialis, in theologia tamen non invenitur practicum, et speculativum formaliter ea formalitate, ut est in scientiis inferioribus, sed eminenter sub ratione superiori utrumque comprehendente. Quod de dono sapientia, et scientia, et intellectus affirmat Div. Thomas 2-2, XLV, quæstione VIII, articulo III, et VI et quæst. IX, articulo III, et quæstione art. III, idque reducit ad altitudinem horum donorum, et eodem modo id affirmat de nostra theologia in hac quæstione I, articulo IV. Sequuntur D. Thomam ejus discipuli Cajetanus, et Bagnez super istum articulum IV; Gonzalez hic disp. IV; Navarrete, *controv.* XI. Inter quos tamen aliqua levior controversia est, an speculativum, et practicum, quod invenitur in theologia sit formaliter illud speculativum, quod invenitur in inferioribus scientiis, an solum virtualiter, et eminenter. Nam magister Bagnez videtur docere, quod speculativum, et practicum, ut sunt differentia scientiarum formaliter inveniuntur in theologia. Alii vero, quod solum eminenter, formaliter vero est aliquid altius practico, et speculativo scientiarum inferiorum, de quo magister Navarrete, citato loco §. V.

IV. Suppono ex his quæ diximus in logica, q. I, artic. IV, quod speculativum, et practicum per se loquendo sunt essentialis differentia habituum intellectualium. Cujus explicatio constabit ex ipsa explanatione speculationis, et praxis, a quibus accipitur ratio practici, et spe-

culativi. Et licet aliqui dubitent in quo consistat praxis, an in aliquo actu intellectus, vel in aliquo opere extra ipsum; tamen ista dubitatio facile componitur distinguendo de praxi formaliter, et objective. Nam formaliter est actus practicans, id est, dirigens et causans opus; et sic pertinet formaliter ad actum intellectus, qui solus dirigere potest. Si vero sumatur praxis objective, id est, pro objecto ad quod tendit actus practicans, necessario debet esse aliquid præter cognitionem intellectus, vel saltem dicere ordinem ad aliquid extra intellectum. Quod sumitur ex D. Thomæ 1-2, quæst. LVII, art. I ad primum, et 2-2, quæst. CLXXIX, art. II, ubi docet, quod practicum, quod definitur contra speculativum, sumitur ab opere exteriori. Et ratio est, quia intellectus practicus supponit speculativum juxta illud, quod dicit Aristoteles in III de anima: « Quod intellectus speculativus extinctione fit practicus, » nam regulatio alicujus non potest fieri nisi cognita natura ejus quod ordinandum est, alioquin fiet ordinatio, et regulatio imperfecte, et ex subordinatione, ad alterum, a quo dirigatur, et tunc in illo supponet cognitionem speculativam ejus quod dirigendum est. Si ergo practicum supponit speculativum tamquam dirigens, et præcedens se, ergo debet supponere speculativum perfecte, et sine errore cognoscens, ut ex illo oriatur practicum, alioquin si speculatio errat, practica non poterit rectificari, et sic neque emendare, et dirigere ipsam speculationem, sed speculatio dirigi debet ne erret ab aliquo intra genus speculationis, et antequam ratio practici oriatur: qua ratione loco citato logicæ diximus non posse logicam esse practicam, quia dirigit speculationem ne erret, speculatio enim recta, et sine errore anterior est omni practico. Quare ra-

tio practica non potest habere pro objecto actum intellectus, qui sit speculatio. Similiter neque actum ipsum practicum, quia vel haberet se ipsum pro objecto, vel alium actum practicum, se ipsum habere non potest ferri in se, ut in objectum, nisi per reflexionem, qui est alius actus distinctus. Si vero habet alium actum practicum, de illo inquiremus quid habeat pro objecto, et sic cum non procedatur in infinitum, oportet devenire ad actum, qui respiciat pro objecto practicabile aliquid extra intellectum, et ab illo denominabitur tota directio illorum actuum practica. Quod si aliquando cognitio ipsa etiam practice dirigitur, id non est quatenus cognitio, sed quatenus voluntarie fit, qua ratione dicit D. Thomas 2-2, q. XLVII, art. II ad II, quod etiam ipse actus speculativæ rationis, secundum quod est voluntarius cadit sub electione, et consilio, consequenter sub ordinatione prudentiæ, quæ utique practica est.

V. Ex quibus deducitur manifeste, quod practicum, et speculativum important differentias intra genus intelligendi; nam differunt secundum diversam rationem objecti intelligibilis, id est, secundum diversam immaterialitatem, seu abstractionem, quæ ad rationem formalem, et essentialem intra genus intellectivum pertinet. Quod autem sic differant constat, quia objectum ut speculabile solum importat, et attingit objectum secundum rationem quidditatis suæ, et eorum, quæ quidditatem consequuntur, ideoque respicit veritatem abstrahendo ab exercitio existendi. At vero practicum respicit objectum, ut stat sub exercitio existendi, et quantum ad ipsam executionem, ergo concernit id quod speculatio relinquit, et a quo abstrahit, ergo diversa est abstractio objecti unius, et alterius, et di-

versa immaterialitas, ergo et diversa intelligibilitas essentialiter quia essentialis ratio intelligibilitatis ab immaterialitate sumitur. Nec solum differunt penes diversos modos, scilicet una modo resolutivo, altera modo compositivo; nam isti modi necessario reducuntur ad diversam immaterialitatem, et abstractionem objecti, ut ostensum est, et consequenter ad diversam intelligibilitatem: ex hoc autem sumitur, non solum modalis, sed etiam essentialis, et formalis differentia in genere intelligibili. Neque etiam obstat, quod practicum, et speculativum videntur solum differre ex fine extrinseco, quia scilicet una intendit reducere ad opus id quod altera speculatur, quod certe non requirit distinctam cognoscibilitatem objecti, sed distinctum ordinationem ad finem, et quod subjiaciatur nostræ potestati id quod speculabamur, nam hoc ipso illa notitia sufficit dirigere ad executionem, quod totum extrinsecum est cognitioni. Sed respondetur non sufficere notitiam speculativam cum potestate exequendi ad hoc, ut illa notitia reddatur practica, sed requiritur ulterius, quod detur aliqua notitia directiva secundum rationem illius potestatis executivæ, et ad hoc non inclinatur ipsa notitia speculativa, nec sufficit; multi enim optime intelligunt speculative, et inepte dirigunt practice, est ergo distincta difficultas in notitia speculativa, atque in directiva, seu practica. Quare non distinguuntur ex solo fine extrinseco, vel ex appositione potestatis executivæ, sed ex ipso intrinseco ordine ad objecta, ex quo una notitia habet respicere tantum veritatem secundum se in abstracto, altera secundum ea, quæ requiruntur ut ponantur in exercitio existentia.

VI. His suppositis dico primo: Non potest ratio practici, et speculativi,

prout reperitur in scientiis inferioribus, et naturalis ordinis inveniri in theologia vel fide formaliter etiam inadæquate, sed oportet, quod reperiatur aliquid altius, et eminentius illo practico, et speculativo inferiori, ita quod solum contineat perfectionem practici, et speculativi, sed non formalitatem, et limitationem, quæ invenitur in inferioribus. Prima pars est contra auctores supra citatos, qui existimant practicum, et speculativum, quando inadæquate se habent in aliqua scientia esse differentias accidentales, quando vero adæquate se habent, essentielles. Et sic ponunt in theologia idem practicum, et speculativum, quod in scientiis inferioribus. Quæ doctrina videtur parum constans, quia si semel aliqua differentia essentialis est intra aliquod genus, non potest intra illud reddi inadæquata, et accidentalis. Cujus ratio est, quia differentia essentialis est illa, quæ radicatur in aliquo genere ad constituendam quidditatem specificam intra illud genus, ergo differentia, quæ semel est essentialis, etiam adæquata esse debet pro constituenda specie, quia species constituta unica est, et unicam, atque adæquatam debet habere differentiam, ergo si talis differentia intra idem genus redditur accidentalis, et inadæquata, ergo tollitur radicatio ejus in illo genere, ut non sit essentialiter contrahens, sed accidentaliter adveniens, quod sine mutatione intrinseca ipsius differentia, et radicis ejus fieri non potest. Unde uti possumus inductione in omnibus aliis generibus, in quibus non poterit inveniri, quod id quod intra tale genus se habet, ut differentia essentialis possit intra id genus se habere, ut differentia accidentalis, solum autem inveniemus, quod id quod in uno genere essentielle est, in alio genere accidentale sit. Cum ergo

intra genus scientificum, practicum, et speculativum aliquando sint essentielles differentia, quia ex parte objecti formalis se tenent, et diversam immaterialitatem inducunt, ut diximus, nunquam poterit tale speculativum et practicum reddi accidentalis differentia intra tale genus. Dicere autem, quod est differentia essentialis, quando adæquate se habet, et accidentalis quando inadæquate, est plane petere principium, vel committere circulum. Nam inquiri quando talis differentia adæquate se habet? Et dicitur, quod adæquate se habet, quando est essentialis, ita quod aliam differentiam non habeat: hoc autem est quod inquirimus quando talis differentia essentialis est, et non habet aliam, aut quando est accidentalis, et inadæquata redditur. Et si respondeatur tunc esse accidentalem quando inadæquate se habet, committitur circulus, quia ideo est accidentalis, quia inadæquata, et ideo redditur inadæquata, quia accidentalis.

VII. Nec potest dici, quod quia in scientia inveniuntur, diversi habitus partiales circa diversas conclusiones, etiam dantur diversæ differentia partiales practici et speculativi. Contra enim est, tum quia apud nos scientia totalis, et integra non conflatur ex diversis habitibus partialibus, sed est unica qualitas unicam habens differentiam, et simplicem ut probavimus in quæst. xxvii logicæ ex D. Thoma 1-2, q. lvi, art. iv, tum etiam quia in opposita sententia eadem currit difficultas, nam de quolibet partiali habitu inquiri, an habeat pro essentiali differentia, quæ respectu sui adæquata sit practicum, vel speculativum, vel non. Si primum, ergo nunquam salvatur, quod illa differentia reddatur accidentalis, et inadæquata respectu illius partialis habitus, qui semel essentialiter convenit. Si secundum,

restat difficultas, quomodo in illo partiali habitu ratio speculativi v. g. accidentalis differentia sit, cum se teneat ex parte objecti formalis, et diversæ immaterialitatis, et ita non potest reddi accidentalis differentia in illo partiali habitu, nisi supponatur alia prior, cui ista accidentaliter adveniat, et illa non assignatur, quænam sit. Nisi forte dicatur tunc speculativum esse differentiam essentialem, non quidem respectu partialis scientia, sed totalis, quando in aliqua scientia totali omnes habitus partiales speculativi sunt: tunc autem esse accidentalem differentiam, quando unus habitus partialis est speculativus, et alter practicus. Sed contra hoc est, quia scientia totalis, si conflatur ex multis habitibus partialibus non habet aliquam differentiam essentialem ipsi toti convenientem præter differentias partiales, quia illa totalis scientia non est aliquid per se unum conflatum ex compositione, vel mixtura partialium habituum, cum talis physica compositio non detur, ergo in tali sententia non potest speculativum, vel practicum reddi essentialis vel accidentalis differentia, nisi ex parte habituum partialium, in quibus tamen currit ratio facta.

VIII. Secunda pars conclusionis, scilicet non posse fidem et theologiam simul in se includere tale practicum et speculativum, quale invenitur in scientiis ordinis naturalis, constat ex generali ratione, quia duæ species essentialiter distinctæ non possunt conjungi in aliquo quantumcumque superiori, nisi remota earum oppositione, si quidem species essentialiter distinctæ oppositionem habent inter se. Removeri autem non potest illa oppositio, quamdiu non removetur illa forma, et ratio inferior limitata, ex qua causatur, et reperiatur in ali-

qua forma eminentiori, in qua sit illa formalitas, non sub ratione opposita, et limitata respectu alterius, sed altiori, in qua non sit talis oppositio actualiter, sed eminenter. Itaque tota perfectio inferioris poterit inveniri in superiori, sed non limitatio, et coarctatio inferioris, causans actualem oppositionem cum alia forma, sicut sensus communis continet superiori modo perfectionem omnium sensuum exteriorum, et intellectus perfectionem omnium sensuum, sed non formalem modum eorum.

IX. Si autem quæras, quomodo fides, et theologia eminenter contineant perfectionem practici, et speculativi, respondetur dupliciter hoc posse explicari. Primo, quia habitus supernaturales, vel originati ab illis induunt modum potentia, et afficiunt potentiam intellectivam, tam quoad rationem speculativam, quam practicam: potentia autem intellectiva simul est speculativa, et practica, et ita habitus ille superioris ordinis, quia ad modum potentia se habet, et totam eam informat, tam ut est practica, quam ut est speculativa, simul etiam induit rationem practici, et speculativi, non eo modo, quo est in habitibus inferioribus, sed ad illum modum, quo est in potentia. Sic colligitur ex Divo Thoma 2-2, quæst. lvi, artic. ii ad ii, ubi ponit differentiam inter donum consilii, et donum scientia, quod donum consilii directe adjuvat prudentiam, sed donum scientia non directe respondet prudentia cum sit in speculativis, sed secundum quamdam extensionem eam adjuvat. Constat autem, quod donum scientia simul est practicum, et speculativum, ut dicit eadem 2-2, quæst. ix, artic. iii, ergo si extensione quadam fit practica, consequenter habet rationem speculativi, et practici ad modum potentia,

quia potentia intellectiva, seu intellectus speculativus extensione sit practicus; et similiter donum sapientiæ informat istum intellectum, tam quoad partem practicam, quam speculativam, ut docet Div. Thomas 2-2, q. XLV, artic. v. Et sic istis habitibus speculativum est radix, et fundamentum practici, non tamquam regula extrinseca, sed tamquam intrinseca, id est, ut conveniens eidem habitui, sicut eidem potentiæ convenit speculativum, et practicum, et ipsa ratio speculativi est fundamentum practici, non tamquam regula extrinseca ipsi potentiæ, sed in eadem potentia fundata, et quadam extensione rationem practici habens.

X. Secundo, explicatur ista conjunctio practici et speculativi in illa ratione eminenti, quatenus fides, et theologia derivantur a lumine divino. Ad hoc enim reducit Div. Thomas hoc ipsum in ista quæstione, articulo IV dum inquit: « Quod licet in philosophicis, alia sit doctrina practica, alia speculativa, sacra tamen doctrina comprehendit sub se utramque, sicut Deus eadem scientia cognoscit se, et ea quæ facit. » Cujus ratio redditur a Divo Thoma 2-2, quæstione IX citata, artic. III, quia fides primo, et principaliter in speculatione consistit in quantum inhæret primæ veritati, sed quia veritas etiam est ultimus finis, propter quem operamur, inde etiam est, quod fides ad operationem se extendit juxta illud ad Gal. v: *Fides, quæ per dilectionem operatur.* Unde etiam oportet, quod donum scientiæ primo quidem, et principaliter respiciat speculationem in quantum habet scire quid fide teneri debeat, secundario autem se extendat ad operationem, secundum quod per scientiam credibilium, et eorum quæ credibilia consequuntur, dirigimur in agendis. Ex quo fit ar-

gumentum, quia principia theologiæ sunt res revelatæ per fidem; fides autem non solum credit Deum esse primam veritatem, quod pertinet ad speculationem, sed etiam tangit ut finem, ad quem consequendum dirigimur, quod pertinet ad praxim: unde in Scriptura multa præcepta continentur, tam moralia, quam cæremonialia; theologia autem versatur discurrendo circa omnia, circa quæ versatur fides, et Scriptura credendo, ergo non solum versatur speculative circa veritatem, sed directive, et practice circa finem, et media, et præcepta tradita a Deo: atque ita quoad hoc habet eminenter vim prudentiæ, nec solum sistit in speculatione, sed etiam dirigitur in praxi, quia ut dicit Div. Thomas citato loco, per scientiam credibilium, et eorum quæ ad credibilia consequuntur, dirigimur in agendis. Quæ autem consequuntur ad credibilia, sunt ea quæ theologia deducit, ut conclusiones consecutas ex creditis per fidem.

XI. Unde etiam constat qua ratione dicatur theologia magis speculativa, quam practica, quia scilicet lumen fidei quod sequitur theologia, principaliter respicit Deum ut veritatem in se, quam quoad assequibilitatem practicam ejus, ut finis ultimi, eo quod principales fidei articuli sunt de his quæ pertinent ad Deum in se; hoc autem pertinet ad speculationem, quia tangit precise veritates Dei in se.

XII. An vero absolute dicenda sit theologia formaliter practica, vel speculativa, respondetur posse dici, sicut etiam divina scientia formaliter speculativa est, et practica, quia istæ rationes practici, et speculativi non important aliquam imperfectionem intrinsecam, ratione cujus metaphorice, et non proprie debeant poni in Deo; idem est autem poni proprie, et formaliter. Si tamen ly

formaliter intelligatur sub ea formalitate, qua invenitur in inferioribus, scilicet limitate, et determinate, sic non inveniuntur in Deo formaliter formalitate limitata, sed eminenter, et sic inveniuntur eminenter, et formaliter, eminenter quidem comparative ad practicum, et speculativum, quod est in inferioribus, formaliter autem quia proprie, et non metaphorice, secundum perfectionem suam non secundum limitationem suam; sicut in anima rationali invenitur vegetativum eminenter formaliter, eminenter quidem respectu vegetativi, quod est in planta; formaliter autem quia proprie, et non metaphorice habet istum gradum. Eodem modo dicimus de theologia, et fide, quia participant eminentiam illam ad eum modum, quo invenitur in Deo.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

XIII. Primo, arguitur ad probandum, quod non sint essentielles differentiæ in scientiis practicum, et speculativum, quia in ipsa potentia intellectiva non sunt essentielles differentiæ, ut docet S. Thomas I part. q. LXXIX, art. XI, et similiter in visione beata, et fide nos dicimus nos facere differentiam essentialem, ergo neque facient in habitibus inferioribus, ideo enim in potentia non faciunt differentiam essentialem, quia non se tenent ex parte objecti; ergo neque in habitibus essentielles differentiæ erunt, sed pertinebunt ad diversum modum operandi. Confirmatur, quia ex diversa intentione operantis, et diverso modo operandi variatur scientia speculativa, et practica, ergo istæ differentiæ non possunt esse essentielles, utpote non desumptæ ex objecto, sed ex operante. Antecedens est Div. Thomæ I p.

quæst. XIV, artic. XVI, ubi inquit: « Quod si quis ædificator consideret qualiter posset fieri aliqua domus non ordinans ad finem operationis, sed ad cognoscendum tantum, erit quantum ad finem speculativa consideratio. » Et subdit: « Quod scientia, quæ est speculativa ratione ipsius rei scitæ est speculativa tantum, quæ vero speculativa est secundum modum, vel finem, est secundum quid practica, et secundum quid speculativa, cum vero ordinatur ad finem operationis est simpliciter practica, » ergo esse practicum, vel speculativum est aliquid accidentale, utpote dependens ab ordinatione, et fine operantis. Et a signo id constat, quia dirigere, opus, vel non dirigere, est aliquid extra genus notitiæ, sicut in intuitivo, et abstractivo habere rem præsentem physice, vel non habere. Et sæpe notitia aliqua desinit esse directiva, aut practica, quia non est in facultate nostra id facere, cum tamen ex parte notitiæ habeat quidquid ad id sufficit, sicut modo non habemus scientiam practicam de nutritiva v. g. quia non est in potestate nostra eam dirigere; si tamen Deus eam subiceret nostræ potestati, per hanc eandem notitiam practice illam dirigemus.

XIV. Respondetur practicum, et speculativum non diversificare potentias, sed habitus, quia potentiæ procedunt universaliori modo, et magis indifferenti, et ideo ea quæ sufficiunt ad diversificandum habitus, non sufficiunt ad variandum potentias; et tamen ex parte objecti se tenent respectu habituum; sicut dantur diversæ scientiæ secundum speciem, in eadem tamen potentia intellectiva. Visio autem beata, et fides propter rationem superiorem, quia supernaturales sunt, tamquam quædam participationes divinæ scientiæ altiori modo uniunt in se